

Sammanfattning 2021

Det första halvåret av 2021 avverkades i pandemins skugga. Begränsningsförordningen var i full kraft, något som inte medgav publik i större omfattning på idrottsevenemang. Ordningsläget påverkades naturligtvis i motsvarande grad.

Polismyndigheten hanterar normalt över 10 000 ärenden per år avseende idrottsevenemang i olika former. Den absoluta majoriteten av dessa idrottsevenemang genomförs utan ordningsstörningar. I de större publiksporterna rapporteras få incidenter. En stor majoritet av landets arrangörer av idrottsevenemang gör således ett bra arbete.

Den svenska idrottsrörelsen har, precis som andra delar av samhället, påverkats av att brottsligheten skjutit fram sina positioner. Brottsligheten har utvecklats till ett hot mot föreningsdemokratien på flera nivåer inom idrottsrörelsen. Ekonomisk brottslighet, som matchfixning och otillåten påverkan mot personer inom idrottsrörelsen, polisanmäls återkommande.

Ordningsläget vid de flesta matcherna är gott. Antalet incidenter 2021 var i stort sett på samma nivå som innan pandemins utbrott. Inom elitfotbollen har vissa lag i Allsvenskan och Superettan dock problem med ordningsstörningar. Detta förhållande kan också observeras i jämförbara länder i Europa, där fotbollen står för en större del av ordningsproblem jämfört med andra stora publikporter.

Illegal pyroteknikanvändning är fortsatt omfattande inom elitfotbollen och utvecklingen uppvisar en tydlig negativ trend, något Polismyndigheten är bekymrad över. På en plats där många människor samlas på en begränsad yta är det av stor vikt att anordnare uppvisar en beredskap att hantera allvarliga händelser och reducerar möjligheten att föra in stora mängder pyrotekniska varor.

Polismyndigheten ser möjligheter att utveckla dialogen med klubbar och idrottsförbund. Det finns ett gemensamt intresse av att motverka ordningsstörningar och brottslig påverkan på idrotten. Polismyndigheten kommer att fortsätta arbeta för en enhetlig hantering av villkorsgivningen för idrottsevenemang under 2022. Det innefattar även att utveckla metodiken rörande det operativa arbetet. Exkluderingsstrategier står i fokus och de som begår brott eller stör ordningen ska hindras att närvara vid idrottsevenemang samt lagföras.

BEDÖMT ORDNINGSLÄGE

Ordningssläget vid idrottsevenemang värderas utifrån en samlad bedömning av ansvarig polis på plats. Bedömningen kan basera sig på ett flertal ordningsstörande händelser eller en eller flera brott. Se faktaruta nedan för mer information.

Faktaruta - Bedömning av ordningssläget

Ordningssläget vid ett idrottsarrangemang bedöms enligt en skala från ett till sex. Enligt **nivå 1** bedöms en offentlig tillställning som inte innefattar ordningsstörningar och brott. Sedan följer en stegrande skala utefter vilken omfattning och allvarlighetsgrad på inträffade ordningsstörningar och brott som förekommer på den offentliga tillställningen.

På **nivå 3** handlar det om ordningsstörningar på eller vid idrottsanläggningen som anordaren har kontroll över och ingriper mot/kan ingripa mot. Medan **nivå 4** innebär ett allvarligare ordningsläge där ordningsstörningar på eller vid idrottsanläggningen sker som anordnaren inte kan ingripa/inte ingriper mot utan polisens hjälp.

Vid **nivån 6**, så är det bedömda ordningssläget så pass allvarligt att det föreligger möjliga förutsättningar för att upplösa den offentliga tillställningen något som även bör övervägas. Vid nästkommande tillställning bör också ett förbud mot offentlig tillställning övervägas. Exempel på sådana situationer är våldsamt upplopp (enstaka tillräckligt), angrepp på spelare, domare, företrädare för idrotten, polis ordningsvakter eller säkerhetspersonal. T.ex. våld mot tjänsteman, blåljussabotage eller mycket stort användande av icketillståndsgiven pyroteknik och/eller maskering.

Diagram 1.

Bedömt ordningsläge inom elitfotbollen 2021 i jämförelse med 2019.

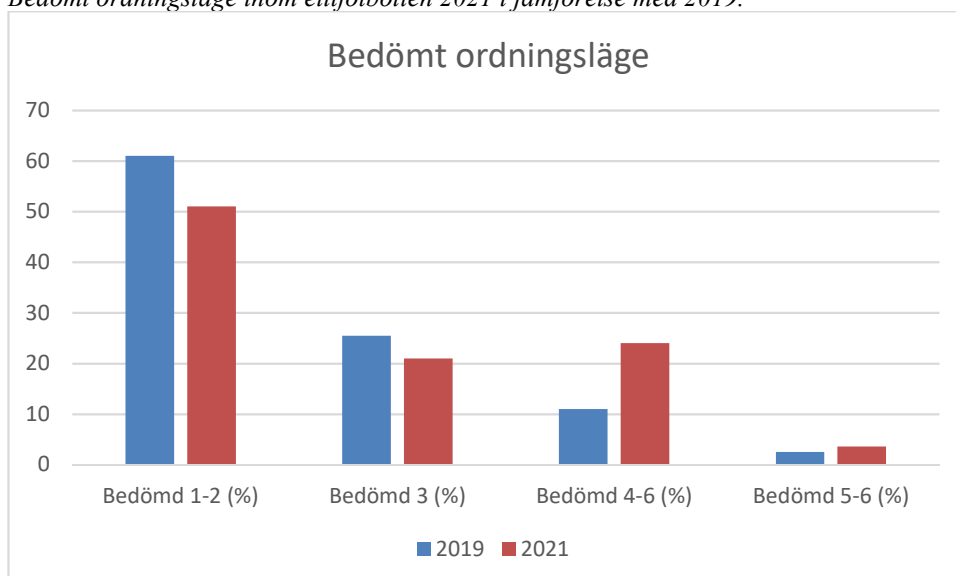
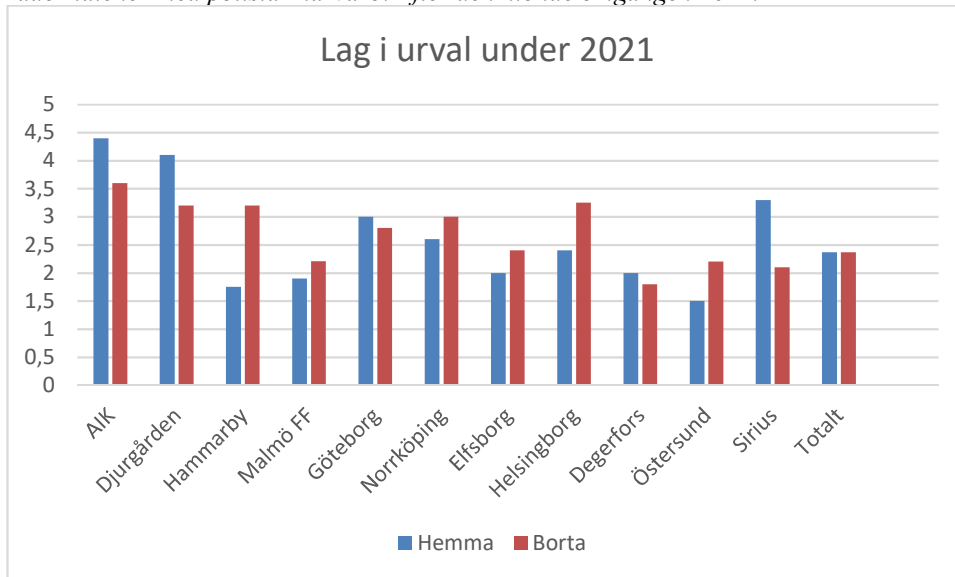

Diagram 2. Några arrangörer i urval. Genomsnittligt bedömt ordningsläge vid inrapporterade matcher med polisiär närvaro. Efter den nionde omgången 2021.

Några slutsatser i punktform

- Sammanfattningsvis kan man konstatera att ordningsläget 2021 är i stort sett detsamma som under säsongen 2019. Gällande användning av illegal pyroteknik kan en negativ trend urskiljas.
- Färre matcher uppvisar ett allvarligt ordningsläge (två under 2021), om man bortser från användning av illegal pyroteknik. Här har en positiv utveckling skett sedan 2019, då antalet ordningsstörningar exklusive illegal pyroteknik gått ner något.
- Illegal pyroteknikanvändning är den främsta anledningen till att man rapporterar ordningsstörningar på fotbollsmatcher. I 47 % av utvärderade arrangemang inom elitfotbollen har ordningsstörningar innefattande illegal pyroteknik förekommit.
- Maskering i syfte att undgå lagföring är sammankopplad med problematiken. Det rapporteras även återkommande om att tifo/OH-flaggor används i syfte att underlätta maskering.
- Det konstateras ofta i matchrapporter att ordningsvakter, polis eller arrangör inte kan verka på alla delar av arenan. Vidare är vanligt förekommande att utrymningsvägar blockeras samt att personer rör sig utanför den anvisade sektionen.
- AIK och Djurgården drabbas oftare av ordningsstörningar i samband med fotbollsmatcher i jämförelse med andra elitlag. Exempelvis attacker på polis och ordningsvakter, våldsamma upplopp, pyroteknikanvändning och skadegörelse.
- Bland positiva exempel kan nämnas Malmö FF som har en utvecklad dialog och ett väl fungerande förebyggande arbete. Under 2021 har man bl.a. aktivt arbetat med avstängningar för att reducera ordningsstörningar.

ILLEGAL PYROTEKNIK

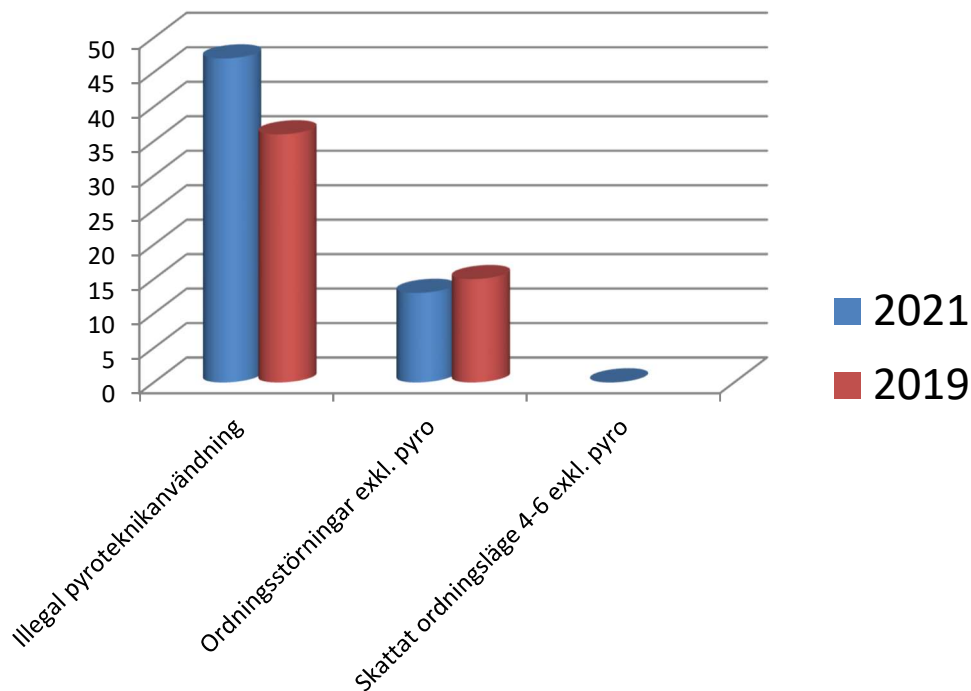
Illegal pyroteknikanvändning är den främsta orsaken till att man rapporterar att ordningsstörningar förekommit vid idrottsevenemang, speciellt inom elitfotbollen.

Allt från 249 antända objekt vid en match till en (1) registrerad antändning, har förekommit under säsongen 2021. Vid 47 % av samtliga arrangemang inom elitfotbollen har ordningsstörningar innefattande illegal pyroteknik förekommit.

34 matcher (13 %) genomfördes med ordningsstörningar som inte var pyroteknikrelaterade. Flertalet av dessa matcher har bedömts som en etta eller tvåa (1-2) varvid det får antas att majoriteten av dessa matcher som uppvisat ordningsstörningar (utan pyroteknik) har varit av det ringare slaget. 17 matcher bedömdes som en trea. Endast två matcher uppvisade ordningsläge fyra (4) och inga bedömdes enligt fem eller sex.

Räknar man således bort variabeln pyroteknik, så är det sällsynt med matcher (två av 257) som uppvisar ett allvarligare bedömt ordningsläge.

Diagram 3. Procent av matcher inom elitfotbollen. Skattning av ordningsläge vid inrapporterade matcher med polisiär närvaro. Efter den nionde omgången 2021.

Faktaruta - Pyroteknik

Vad pyroteknik är och regler för försäljning, användning m.m. finns i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor, MSB:s föreskrifter om hantering av explosiva varor (MSMFS 2019:1) samt 5 kap. 3 § ordningslagen (1993:1617). MSB ger också ut en handbok, Hantering av explosiva varor, handbok till MSBFS 2019:1.

Vem ansvar för vad när det gäller pyroteknik vid idrottsarrangemang?

Arrangören – Ansvarar generellt för att det råder god ordning vid arrangemanget. Begås brott mot ordningslagen i form av användning av pyroteknik vid arrangemanget kan god ordning inte anses föreligga. Arrangören ska vidta förebyggande åtgärder för brand och olyckor samt vid arrangemang ha resurser för att kunna hantera åtminstone mindre sådana.

Användare av pyroteknik – Ansvarar för att ansöka om tillstånd. Det krävs alltid tillstånd för innehav och användning av pyroteknik vid idrottsarrangemang som anordnas för allmänheten på en idrottsanläggning. Tillstånd krävs även i vissa andra fall.

Polismyndigheten – Beslutar om tillstånd att inneha eller använda pyroteknik vid ett idrottsarrangemang som anordnas för allmänheten på en idrottsanläggning.

Räddningstjänsten – Ska bedöma riskerna för brand och olyckor i samband med tillståndsförfarandet och har en skyldighet att ingripa när en brand eller olycka har inträffat eller det föreligger en överhängande fara för detta.

Regionen – Agerar vid händelser med allvarliga eller större skadeutfall. Arrangören ska själv kunna hantera mindre allvarliga händelser. Regionen har också kris- och katastrof-medicinsk beredskap.

EUROPEISK JÄMFÖRELSE

Säsongen 2020-2021 är konstaterat svår att mäta mot bakgrund av pandemin och begränsningar av publikantalet. Tidigare säsonger är då mer relevant att jämföra med, då det dels finns redovisad data på europeisk nivå samt då det pre-pandemiska läget är en mer relevant jämförelse. Som konstaterat så påminner ordningsläget under 2021 i Sverige den pre-pandemiska. Jämförelsen här bör dock ses som en indikation, då aggregerad statistik för 2021 inte sammanställts än.

Ungefär 43 % av alla matcher på europeisk nivå inkluderar incidenter av varierande allvarlighetsgrad. Sammanfattningsvis är den generella trenden negativ, dvs. fler incidenter har rapporterats än innan pandemins utbrott.

Den illegala användningen av pyroteknik fortsätter att vara den vanligast förekommande incidenttypen. En negativ trend uppvisas generellt i Europa (+14%).

Jämfört med 2018-2019, då den föregående sammanställningen gjordes, så har följande kategorier av incidenter uppvisat en ökning:

- ordningsstörande eller hotfullt beteende (+14%),
- våld mot andra personer/kroppsskada (+7%),
- våld mot polis (+6%),
- kastade föremål (+4%)
- våld mot rivaliserande fans (+4%).

Det noteras även att rasistiska eller andra diskriminerande incidenter, stigit markant (+20%) sedan sammanställningen från 2018-2019.

Sverige befinner sig bland de 10 länder i Europa som uppvisar flest incidenter/bedömt ordningsläge per match inom elitfotbollen i Europa.

Gällande andra sporter, pekar undersökningen på en liknande situation som i Sverige. Incidenter förekommer, men att de är ringa i jämförelse med de som förekommer inom elitfotbollen.

EU:s inrikesministrar enades den 7 juni 2021 om en *rådsslutsats (EU 9544/21)* rörande idrottsrelaterad brottslighet. Bland annat konstateras:

- att medlemsstaterna uppmanas att förbättra underrättelsearbetet mot risksupportrar, särskilt de med ett radikalt förhållningssätt, för att identifiera, förebygga och begränsa eventuell kriminell aktivitet,
- att det är viktigt att samtliga berörda aktörer (rättsvårdande myndigheter, idrottsrörelsen och näringslivet) tar sitt ansvar i arbetet mot idrottsrelaterad brottslighet,
- att ett ”*security-by-design*” koncept, dvs. att man såväl fysiskt som i cyberspace bör utforma och gestalta evenemang för att minska hot- och risker. Vidare att användande av övervaknings- och detektionssystem som använder artificiell intelligens är ett viktigt verktyg,
- att det är viktigt med en helhetssyn på den idrottsrelaterade brottsligheten,
- att rättsvårdande myndigheter bör fokusera på ett brottförebyggande bete även utanför eventområdet.